

אילו היה האדם מבין כמה חסד ורחמים טמון ביסורים, היה מודה ומשבח לבוראו על כל צער וצער!!!

וביאר כך, אחד שהוא בעל יסורין ר"ל, אבל אינו מאמין שהיסורים האלו באו עליו בעבור חטאיו, אלא תולה במקרה הטבע, כמו דכתיב מִכָּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ אֵין בּוֹ מֵתֵם פְּצָעַ וְחִבּוּרָהּ וּמִכָּה טְרִיָּה (ישעיהו א, ו), תולים זאת במקרה ואומרים שהסיבה היא משום שלא זרו ולא חבשו את המחלה, והרופאים לא התכוונו למצוא תרופה להמחלה, יש לספק אם גם לאדם כזה מועילין היסורים למרק עוונותיו או לא.

זוה הוא פלוגתתן של רבי יוחנן ור"ש לקיש, רבי יוחנן דלומד משן ועין, דס"ל דכהאי כוונא אין יסורין ממרקין, דכשם בשן ועין אין יוצא העבד לחירות אלא אם בעל הבית בעצמו הכה את שן ועין, אבל אם בא אחר שאינו רבו של העבד והכה את עינו או שינו לא יצא לחירות, כן היסורים אין ממרקין עוונותיו של אדם אלא דוקא שיש לו בעל הבית, כלומר, שהוא מאמין שהמקום ברוך הוא הכה אותו בעבור עוונותיו, ושב עליהם, ואם לאו שאינו מאמין בזה, הרי הוא כעבד שאיש אחר הכה את עינו או שינו שאינו יוצא לחירות, כן אין היסורים מועילין לו.

ובא ר"ש ולמד ממלח, מה מלח ממתקת את הבשר, ואין נפק"מ איזה מלח שהיא, אם בעל הבשר או של איש אחר, טבעו של המלח להמתיקו, אלא העצם המציאות שהבשר ממולח זהו ממתיק את הבשר, כן טבען של יסורים למרק העוונות ואין נפק"מ בזה אם מאמין הוא שהם שלוחי מקום או לו, אלא עצם היסורין ממרקין עוונותיו של אדם.

« האם דרוש הרבה יסורים ח"ו או מעט? »

ועל דרך זה מבאר הדברי יואל זי"ע (בפרשת כי תבא עמוד של"ז), את דברי המדרש וְיַעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ (שמות א, י), חד אמר בק"ו, וחד אמר בגז"ש. ואי' עוד במדרש (שמו"ר א, יא) פלוגתא בפסוק זה בפרך, ר' אלעזר אומר בפה רך, ר' שמואל בר נחמן אומר בפריכה (בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו).

ומבאר הדברי יואל זי"ע, בזה"ל: "דכל אלו הפלוגות תליא חדא בחבירתא, דהנה יש חילוק אם נלמד יסורין בק"ו משן ועין, או בגז"ש דברית ברית, דאם נלמד בק"ו משן ועין אז ח"ו כל כמה שהיסורין גדולים כח הק"ו חזק יותר, אבל אם נלמד בגז"ש 'מה מלח ממתקת את הבשר אף יסורין ממרקין', א"כ כמו שמלח ממתקת את הבשר רק במיעוטו אבל ריבוי המלח מקלקל את הבשר ומחלישו, כמו"כ המתקת היסורין לא יבואו אלא במיעוטו במה שצורך למירוק עוונות, אבל לא ירבה עלינו הקב"ה ח"ו היסורין. ובזה פליגי הני תרי מאן דאמר, דחד אמר בק"ו, כלומר, שהיו היסורין בכח הק"ו והיו מרובים, ואתי' כמ"ד בפרך בפריכה, בעבודה קשה המפרכת הגוף. וחד אמר בגז"ש, שלא היו אלא כדי מירוק עונות ואתי' כמ"ד בפה רך."

ויעל כן חתם וסיים משרע"ה התוכחת שבמשנה תורה המרמזים כל אורך הגלות האחרון ואמר אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית (דברים כח, ט), והוא דברי נחמה לנו, דעצם היסורין נלמד בגז"ש מברית האמור במלח, ולא יבואו לעולם אלא במדה ובמשקל ובמיעוטו, כמשפט המלח שנלמד ממנו. ואהני לן גם

« מדוע יסורים ממרקין עוונותיו של האדם? »

כתוב בפרשה וְכָל קָרְבַּן מִנְחַתְךָ בְּמִלַּח תִּמְלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֲלֵהֶיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח (ויקרא ב, י). הגמ' (ברכות ה.) מאריכה בגודל הטובה של היסורים, וקבלתה באהבה. ואמרו בזה"ל:

"...אמר ר' חייא בר אבא, אלו ואלו יסורין של אהבה הן (בין יסורים שמפריעים מלימוד התורה ובין אינם מפריעים), שנאמר כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהָב ה' יוֹכִיחַ (משלי ג, יב), אלא מה תלמוד לומר ומתורתך תלמדנו (תהלים צד, יב), אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו, דבר זה מתורתך תלמדנו, ק"ו משן ועין, מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם, עבד יוצא בהן לחרות, יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה."

"והיינו דרבי שמעון בן לקיש, דאמר רשב"ל נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין, ברית במלח דכתיב וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית (ויקרא ב, י), ברית ביסורין (אחרי פרשת התוכחה) דכתיב אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית (דברים כח, ט), מה ברית האמור במלח, מלח ממתקת את הבשר אף ברית האמור ביסורין ממרקין כל עוונותיו של אדם, עכ"ל הגמ'. ויש להתבונן, מה ההבדל בין שני הלימודים.

ומבאר הרה"ק ר' שמשון מאוסטרופולער הי"ד זי"ע, שכ' בזה"ל: "...והנה יוצא לנו נפקותא, באם אנו לומדים כדברי רבי יוחנן או אם אנו למדים מהלימוד של ריש לקיש, כי הנה המלח ממתקת את הבשר בטבע, ואין נפק"מ מיהו המולח את הבשר, אם האדם או שליחו, ואפילו מי שאינו שליחו אם הושם מלח על הבשר, הבשר נמתק על ידו. לא כן בראשי איברים, שדינו שעבד יוצא בהן לחירות, אבל זאת הוא רק אם האדון הוציא לו שינו או עינו, אבל אם שליחו עשה לו כן אין העבד יוצא לחירות."

"נמצא לפי"ז, גם ביסורין הוה כן, כי לריש לקיש שלמדו מגזירה שוה של ברית, לשיטתו יסורין ממרקין כל עוונותיו של אדם, בין אם קיבלו היסורין ע"י האדון השי"ת ובין אם קיבל היסורין על ידי שליחו. אבל לפי לימודו של רבי יוחנן, אין אדם יוצא לחירות ע"י יסורין אלא אם כן קבל היסורין ע"י האדון הוא השי"ת בעצמו, וכדינו של עבד היוצא לחירות ע"י הוצאת ראשי איבריו של עבד, אבל אם היסורים באין על ידי שליח, אינו יוצא לחירות."

"ובזה מבואר כוונת הכתוב שאמר הקב"ה למשה וגם אֲנִי שְׂמַעְתִּי אֶת נְאֻקַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִים אֹתָם וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי (שמות ו, ה), שנאקת בני ישראל הייתה אשר מצרים מעבידים אותם, וא"כ לא יצאו לחירות ע"י יסורים לפי דרשתו של רבי יוחנן שלמדו משן ועין שעבד יוצא בהם לחירות, כי הלא היסורים היו באין על ידי שליח, ושלח הקב"ה למשה שיאמר לישראל ואזכור את בריתי, שהקב"ה יזכור את הלימוד של ריש לקיש שלמדו בגז"ש שנאמר ברית במלח, ונאמר ברית ביסורים וזהו ואזכור את בריתי, עכ"ל."

וכדי להבינו ולהטימו ביתר עומק, נעתיק מה ששמעתי פעם מהגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, שביאר אתמפלוגתתם של רבי יוחנן וריש לקיש,

באו שני מלאכים שחורים, מאיימים ומפחידים, אחזוהו מזה ומזה וגררוהו משם, והוא צווח מרה, רבונו של עולם, כלום לא היו לך עוד מעט יסורים לתת לי. וכך התעורר בצעקה מרה זו, ומצא עצמו בחדרו של הרש"ש. שאלו הרש"ש מה לך כי נזקעת, ומה בקשתך, ענה התלמיד, אין לי עוד בקשה, וסיפר לו על דבר החלום.

ולפי זה מובן מה שא"י בספרים ללמוד מעבד היוצא בשן ועין לחירות מוסר השכל גדול, שהוא יסוד גדול לחיים. שכן בדרך כלל אדם המקבל מכה מחבירו וכ"ש אם זה הגיע עד לכדי שבירת שינו או סימת את עינו, בוודאי יקצוף מאד על מכהו, ואם הוא אדם שלא עבד על מידותיו מספיק, אזי יחזיר לו מנה אחת אפים. אך אילו יהיה זה אצל עבד כנעני שהכה לו אדונו, אזי בודאי במקום להתרעם עליו, בודאי יכיר לו טובה בשביל זה, כיון שמעתה השתחרר משיעבודו ועבודתו. ונמצא שגם המכה הכואבת כ"כ כמו זו של שבירת שן או סימת עין, מתגמד ומתמתק נוכח הכרתו שהתמורה שמקבל עליו הוא שחרור מכאב ושיעבוד יותר גדול הרובץ עליו בחייו היום יום.

וזהו מה שרוצה הכתוב לרמוז בזה, שכמו עבד זה שמשתחרר משיעבוד אדונו ע"י הכאה, כך צריך כל אדם להתבונן, שאם הוא מקבל חלילה מכה מאת אדונו 'אדון הכל', שלא ירגיש את גודל מרירות הצרה והעגמת נפש הטמון באותו קושי, ולא יתרעם על זה, כיון שע"י היסורים האדם משתחרר מעבודתו של הררי עוונות רח"ל שנשא על גבו יום יום, כאומרים ז"ל (ברכות כ.) שהיסורים מבריקים עוונותיו של האדם, ובלי היסורים היה ח"ו צריך לסבול הרבה יותר בעולם הבא לאחר מאה ועשרים.

ולכן צריך האדם להבין ולדעת, שגם אם חלילה מזדמן לפניו צרות ועגמות נפש, לא יהיה עצב על כך, אלא ידע שזה הדבר הטוב ביותר עבורו לשמוח עם היסורים ולהכיר ולדעת שהקב"ה מביאוהו עליו מרוב טיבו וחסדו ורחמנותו עליו, וע"י הצער הקטן בעולם הזה משתחרר מהרבה צרות ויסורים בעולם הבא.

ואדרבה יתבונן ויתן שבח והודאה להקב"ה שהוא מסתפק ביסורים קטנים, וע"ז חוסך את עצמו יסורים גדולים יותר, וכמו שא"י בגמ' (ערכין טז:) שאפילו רצה אדם להוציא מכיסו מטבע מסוים ויצא לו מטבע אחר נחשב לו ליסורים, לכפר לו מקצת עוונות ומנקה מחומר עונש הגיהנום, וגם אם קרה לו נזק בממונו, ישמח שלא ניזוק בגופו או בבניו חלילה.

ואומרים משמיה דהחפץ חיים, שהיה רגיל ללמד דעת את העם לבל יבעטו ביסורים, והיה שגור בפיו את מאמר הגר"א זצ"ל "שאלמלא היסורין, לא היינו מוצאים דינו ורגלינו ביום המשפט", והיה מפרש את הפסוק (תהלים לג) "רבים מכאבוים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו", בדרך משל ממושגי עולם הרפואה, שידוע שמלפנים נהגו להשתמש לחולי מעיים בסמי רפואה חריפים, ואעפ"כ לקחוהו הני חולים, ולא התפעלו ולא שמו לב לגודל מרירותם, והחולה היה מוכן לסבול בדמיה את המרירות, ובלבד שיתרפא ממחלתו, אולם במשך הזמן המציאו דרך איך להקל על סבלם של החולים, והתחילו לעטוף את הסמים במעטה דק, וכך הצליחו לבלוע את התרופה מבלי שיחושו במרירותה.

והנמשל הוא לענין סובלות היסורים של אדם המאמין, ש"רבים מכאובים לרשע" שכאשר באים על הרשע יסורים הוא חש במלוא מרירותם, וצועק ככרוכיא מתוך צער, אולם כאשר באים ח"ו יסורים על ה"בוטח בה'" אזי "חסד יסובבני" היסורים מתעטפים במעטה של חסד, ושוב אין מורגש כ"כ טעם המרירות, כי הוא יודע שזה בא מרחמיו ית' שמו, שיתמרק עוונותיו בעולם הזה, ויבא זכאי לעולם הבא.

הק"ו ללמוד ממנו שהיסורין מוציאין לחרות מהגלות, בק"ו משן ועין שעבד יוצא בהם לחירות, אבל עצם היסורים ומידתם נלמד בגז"ש מברית האמור במלח כנ"ל, עכ"ד.

« באמצעות היסורים מגלה האדם חסדיו ורחמיו ית'!! »

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל (בספרו תפארת שמשון) מדייק דחז"ל לימדונו שיסורים נקראים ברית, הם מקשרים את האדם להקב"ה, ויש בדבר זה הרבה מובנים.

וכותב בזה"ל: אחד המובנים הוא כך, אדם שחי בתוך עולם של חסד, אינו יודע שהקב"ה מטפל בגופו, הקב"ה מכניס אותו בתוך מערכת של חסד, ורק כשהקב"ה מחסיר ממנו ממשוהו (דבר שהוא נס עצום, כי בעצם לא שייך חסרון בעולם) אז האדם מגלה לפתע שהקב"ה מטפל בו באופן אישי, ממילא היסורין הם דבר המבטא ברית, כי באותו רגע אדם נזכר ומעריך את כל מה שיש לו.

"אדם שכואב לו הראש, עליו לדעת שכאב הראש שלו נובע מכך שהקב"ה אוהב אותו ומטפל בו, אז הוא מגלה את חסדו ית', את עצם הדבר שנתן לו את הראש, את העינים, האוזניים, הפה, פרנסה, משפחה וכו', זהו זמן עצום להודות ולהלל לקוב"ה."

"לפי זה נבין את לשון הפסוק בתהלים לְמַנְצָחַ עַל מוֹת לְבָן, מְזֻמֹר לְדָוִד (תהלים ט. א), ויש מפרשים שנאמר על מות אחד מבניו של דוד. לדוד היו ילדים, פתאום רח"ל 'על מות לבן' מת אחד מבניו, מה הוא רואה, שבעצם זה לא כל כך מוכרח שתינוק יחיה, הוא יכול גם למות, פתאום הוא גילה את העובדה שיש לו חיים ויש לו ילדים, הוא גילה את כל הטובה שהקב"ה עושה עמו, ועל כך התחיל לומר שירה, עכ"ד.

« איך יכול אדם לשמוח ביסורים! »

סיפור נורא מובא אודות גדולת היסורים (תולדות הרשב"י ח"ב עמ' מ"ד מ"ה). פעם בא אחד מתלמידי הרש"ש המקובל רבי שלום שערבי, ואמר לפניו, רבינו, מה אדבר ומה אומר, בעל משפחה גדולה אני, וכולנו סובלים חרפת רעב, הצרות מרובות, היסורים מכאיבים, וכשל כח הסבל. אמר לו הרש"ש, שב, תנוח קמעא, ונראה כיצד נוכל לעזורך, שמע התלמיד לקול רבו, ישב ולפתע נרדם.

הוא חלם שכבר מת מן העולם, נקבר ונשאר לבדו בבית הקברות, בא המלאך 'דומה' הממונה על המתים, והקימו, קם והחל ללכת עמו, הלך והלך ולא ידע לאן, עבר במקומות שלא ראה מעודו, אך מרוב הליכה כבר נתעייף וכשל כוחו מלהמשיך בהליכתו.

עד שהגיע למקום שנקרא משקל, שם היו מאזני ענק, על הכף השמאלית העמיסו שקים רבים, והיא ירדה תיכף בקול רעש גדול. מה זאת, תמה האיש. השיבוהו אלו העבירות שעשית בימי חיך. והמצוות היכן, השיבוהו הרגע הם בדרך, כעבור רגע זרקו לתוכה שקית קטנה, שהיתה בבחינת לעג לרש, המאזנים אף לא נרדעו מהם, הוא פחד להסתכל על לפניו, האם נחרץ גורלו חלילה לגיהנום הקשה.

לפתע בקול רעש גדול נכנסו ובאו עגלות רבות, טעונות שקים. האם אלו עבירות נוספות נחרד האיש. לא, אלו הם היסורים שסבלת בימי חלדך, מיד פרקו את חבילות היסורים, וטענו אותם על כף המצוות, חבילה, ועוד חבילה, ולאט לאט המאזניים רטטו והכף החלה לרדת, עוד חבילה הונחה, והכף ירדה במעט, וכך עוד אחת ועוד אחת, והנדון מביט בעינים כלות, ולבו פועם בחרדה, אולי יש עוד כמה, הכפות כמעט מתאזנות, אך חסר כחוט השערה לשויון, עוד חבילה אחת, ואז נשמע הקול, אין עוד יסורים, כף החובה מכריעה, והדין נפסק לגהינם.

"... באו שני

מלאכים שחורים,

מאיימים

ומפחידים, אחזוהו

מזה ומזה וגררוהו

משם, והוא צווח

מרה, רבונו של

עולם, כלום לא היו

לך עוד מעט יסורים

לתת לי. וכך

התעורר בצעקה

מרה זו, ומצא עצמו

בחדרו של

הרש"ש..."